

دانشگاه تهران
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

عنوان :
مبانی فقهی توسل و زیارت

استاد راهنما:
دکتر سید محمد حسینی

نگارش :
مرضیه ابوالحسنی نیارکی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته:
فقه و مبانی حقوق اسلامی

شهریور ۱۳۸۷

دانشگاه تهران
دانشکده الهیات و معارف اسلامی

عنوان :
مبانی فقهی توسل و زیارت

استاد راهنما:
دکتر سید محمد حسینی

استاد مشاور:
دکتر عابدین مؤمنی

نگارش :
مرضیه ابوالحسنی نیارکی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته:

فقه و مبانی حقوق اسلامی

شهریور ۱۳۸۷

مبانی فقهی توسل و زیارت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بعد از پاس از خداوند متعال و امدادسانی ائمه اطهار علیهم السلام

از، همسر

و دو کودکم

که با صبر و حوصله خویش مراد این مدت یاری نمودند شکر می کنم.

تقدیم بہ

حضرت امام خمینی قدس سرہ الشریف،

بزرگ مردی کہ بہ زیارت معنا بخشید

و حضور در محضر حق را معنای کامل

زیارت خواند.

او که با توسل و تمسک به اولیاء الهی، دیگران را شیفته پیمودن راه

اُمّه اطهار علیهم السلام نمود.

چکیده

زیارت و توسل که از شعائر الهی به شمار می رود یکی از افعال رایج و متداول جامعه دینی بوده و در منابع اسلامی بر آن تاکید شده است. اصل مساله توسل مورد قبول فرق اسلامی است لکن علماء اسلامی در توسل به انبیاء و اولیاء الهی پس از مماتشان اختلاف کرده اند. برخی از علماء حکم به جواز و یا استحباب و وهابیان قائل به حرمت آن هستند. سلفیان به علت ناآشنایی با آیات قرآن کریم و عدم تعمق در آن به آیاتی تمسک کرده و دیگر مسلمانان را متهم به شرک و کفر می نمایند لکن اولاً مقصود قرآن از آن آیه ها، نهی عبادت مشرکین در برابر معبودهای خیالی است دوماً مسلمانان اعتقاد به الوهیت و ربوبیت پیامبر و اولیاء الله نداشته و این بزرگواران را در تاثیر گذاری مستقل نمی دانند بلکه فاعل حقیقی را خداوند می دانند؛ توسل عین توحید است، آنها معنی عبادت و شرک را به خوبی نفهمیده اند.

زیارت آن گونه که وهابیان پنداشته اند بدعتی نو در شیعه نیست مسلمانان از صدر اسلام تا کنون به استحباب زیارت قبر پیامبر اکرم (ص) اتفاق نظر دارند امامیه زیارت قبور ائمه اطهار (ع) را مستحب می دانند، در قرآن آیات مختلفی وجود دارد که می توان حکم جواز و یا استحباب زیارت قبور را بدست آورد ضمن آنکه احادیث وارده و سیره بزرگان دینی نیز بر این امر تاکید دارد؛ زیارت از احکام ضروری نیست که هر کس بر خلاف آن اجتهاد کند بتوان او را تفکیر نمود زیرا للمخطئ اجرٌ للمصیب اجران.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

بخش اول: مبانی فقهی توسل

فصل اول:

توسل

۱	مبحث اول: مفهوم توسل
۱	گفتار اول: توسل در لغت
۲	گفتار دوم: توسل از لحاظ اصطلاح
۴	گفتار سوم: توسل از نظر فطرت
۵	مبحث دوم: انواع توسل
۵	گفتار اول: توسل مشروع
۵	گفتار دوم: توسل غیرمشروع
۵	گفتار سوم: توسل مورد اختلاف بین مسلمانان
۶	انواع توسل مشروع
۶	گفتار اول: توسل به خدا، ذات اسماء و صفاتش
۸	گفتار دوم: توسل به قرآن کریم
۹	گفتار سوم: توسل به طاعت و ایمان و عمل صالح:
۹	بند اول: توسل به عمل صالح و طاعات و ایمان در قرآن
۹	بند دوم: توسل به عمل صالح در اخبار و روایات.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	گفتار چهارم: توسل به ذات پیامبر ﷺ قبل از به دنیا آمدن
۱۱	بند اول: آیه ای در جواز این نوع توسل
۱۳	بند دوم: روایات وارده در این باب
۱۶	گفتار پنجم: توسل به دعای پیامبران در حال حیات
۱۶	گفتار ششم: توسل به انبیاء و اولیاء در حیاتشان
۱۷	بند اول: توسل بیابان نشین به پیامبر ﷺ
۱۷	بند دوم: روایت عثمان بن حنیف
۱۸	بند سوم: توسل به عموی پیامبر اکرم ﷺ
۲۰	توسل غیر مشروع
۲۰	گفتار اول: توسل به طاغوت
۲۰	گفتار دوم: توسل به بتان
۲۰	گفتار سوم: آیه مدح متوسلان
۲۲	توسل مورد اختلاف مذاهب
۲۲	گفتار اول: قول به حرمت
۲۵	گفتار دوم: قول به کراهت
۲۶	گفتار سوم: قول به جواز

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل دوم:

توسل به اولیاء الهی پس از ممات ایشان

مبحث اول: آیات در جواز توسل

۲۹	۱- آیه توسل
۲۹	بند الف: حقیقت توسل
۳۰	بند ب: مصداق وسیله از نظر روایات
۳۱	بند ج: حدیث وسیله
۳۱	بند م: حضرت علی علیه السلام مصداقی از وسیله
۳۲	بند ن: مصادیق دیگر وسیله
۳۴	بند و: مصادیق وسیله از نظر اهل سنت
۳۷	۲- آیه مدح متوسلان
۳۹	۳- آیه وحدت
۴۱	۴- آیه ۶۴ سوره نساء
۴۳	۵- آیه ۹۷ سوره یوسف
۴۳	۶- آیه ۳۷ سوره بقره
۴۳	مبحث دوم: روایات اسلامی و توسل

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۴	گفتار اول: توسل در مکتب اهل بیت (علیهم السلام)
۴۸	گفتار دوم: توسل و روایات اهل تسنن
۵۱	مبحث سوم: توسل و سیره مسلمین
فصل سوم:	
طرح شبههاتی راجع به توسل و پاسخ به آنها	
۵۸	مبحث اول: آیا توسل به اولیاء الهی عبادت است که شرک محسوب گردد؟
۵۸	گفتار اول: تعریف لغوی عبادت
۵۸	گفتار دوم: تعریف اصطلاحی عبادت
۵۹	گفتار سوم: معنای اصطلاحی عبادت در قرآن
۶۳	مبحث دوم: تعریف شرک
۶۶	گفتار اول: آیا توسل جستن به اولیاء الهی شرک و پرستش غیر خداست؟
۷۰	گفتار دوم: آیا توسل به اولیاء الهی برای تقرب به خداوند صورت می پذیرد؟
۷۶	گفتار سوم: آیا توسل، شرک قراردادن در اسباب است؟
بخش دوم: مبانی فقهی زیارت	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول
	زیارت
۸۱	مبحث اول: تعریف زیارت
۸۲	گفتار اول: زیارت در اصطلاح دینی
۸۴	گفتار دوم: زیارت در بعد تاریخی
۹۲	مبحث دوم: زیارت قبور
۹۳	گفتار اول: قرآن و زیارت قبور
۹۶	گفتار دوم: احادیث و زیارت قبور
۹۹	گفتار سوم: اقوال علمای اهل سنت بر استحباب زیارت قبور مؤمنین
۱۰۰	گفتار چهارم: زیارت قبور در سیره گذشتگان
۱۰۱	گفتار پنجم: اجماع مسلمین
۱۰۵	مبحث سوم: زنان و زیارت قبور
۱۰۵	گفتار اول: قول به حرمت
۱۰۶	گفتار دوم: قول به کراهت
۱۰۸	گفتار سوم: قول به جواز
۱۰۹	گفتار چهارم: قول به استحباب

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل دوم:

زیارت مرقد رسول اکرم صلی الله علیه و آله

- ۱۱۱ مبحث اول: استجاب زیارت قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- ۱۱۱ گفتار اول: علماء شیعه و زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه و آله
- ۱۱۱ ۱- نظر محقق حلی
- ۱۱۲ ۲- نظر صاحب جواهر
- ۱۱۲ ۳- مرحوم شیخ طوسی
- ۱۱۲ ۴- ابن حمزه طوسی
- ۱۱۲ ۵- شهید ثانی
- ۱۱۳ ۶- مرحوم گلپایگانی
- ۱۱۳ ۷- سبزواری
- ۱۱۳ گفتار دوم: نظرات علماء ائمه چهارگانه
- ۱۱۶ گفتار سوم: نگاهی به نظرات مخالف
- ۱۱۹ مبحث دوم: ادله مشروعیت زیارت قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
- ۱۱۹ گفتار اول: گواه از قرآن
- ۱۲۲ گفتار دوم: روایات و استجاب زیارت قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲۵	گفتار سوم: اجماع مسلمین بر جواز زیارت مرقد رسول اکرم ﷺ
۱۲۸	گفتار چهارم: عمل صحابه و تابعین
۱۳۰	گفتار پنجم: عقل